

FILOCALIA

SAU

CULEGERE DIN SCRERILE
SFINȚILOR PĂRINȚI, CARE ARATĂ
CUM SE POATE OMUL CURĂȚI,
LUMINA ȘI DESĂVÎRSI

SFÂNTUL SIMEON NOUL TEOLOG

VI

SFÂNTUL SIMEON NOUL TEOLOG
CUVIOSUL NICHITA STITHATUL

Traducere din grește, introduceri și note de
pr. prof. dr. DUMITRU STĂNILOAE

Membru al Academiei Române

Denumirea Călătorie în Ierusalimă

Bogătia sau Cineastea său ascunsă în Ierusalimă

oare să răsărită să poarte oamenii

deasupra calea pe care să urmează

lumina lui Iisus Christos, deasupra calea

luminiță Humana, pe care să urmeze

lumina lui Iisus Christos, deasupra calea

luminiță Humana, pe care să urmeze

lumina lui Iisus Christos, deasupra calea

luminiță Humana, pe care să urmeze

lumina lui Iisus Christos, deasupra calea

luminiță Humana, pe care să urmeze

lumina lui Iisus Christos, deasupra calea

luminiță Humana, pe care să urmeze

lumina lui Iisus Christos, deasupra calea

luminiță Humana, pe care să urmeze

lumina lui Iisus Christos, deasupra calea

luminiță Humana, pe care să urmeze

lumina lui Iisus Christos, deasupra calea

luminiță Humana, pe care să urmeze

HUMANITAS
BUCURESTI

Dumnezeu și cu puterile Lui, îndelungă-răbdare în ostenele și sudorile pentru virtute, bunătate în gîndurile cugetării sale și în mișcările minții, cuviință în purtările din afară și în stările dinlăuntru ale sufletului său, credință nu numai în Treime, ci și în ceea ce privește bunătățile viitoare. Căci, mai ales dacă ea este adînc înrădăcinată, nădăjduiește și crede că le va doborî pe toate câte le-a făgăduit Dumnezeu în veacul de față și în cel viitor. El are blîndețea care suportă cu răbdare toată ispita, care primește necazurile ce vin asupra-i, care rabdă toate și nu gîndește rău de aproapele. Pe lîngă acestea, are, prin puterea Duhului, înfrînarea cuprinzătoare a tuturor simțurilor.

58. Deci cel ce s-a îmbogățit cu rodurile acestea și cu darurile Sfîntului lui și închinatului Duh a intrat încă de acum în raiul în care a intrat dumnezeiescul Apostol Pavel, răpit în el ca în al treilea cer, unde s-a desfășurat de pomul vieții, a auzit cuvinte care nu-i sănătatea îngăduite omului pătimăș și robit păcatului să le audă și a mîncat din pomul cunoștinței, care e conștiința binelui și a răului, fără să se vătene. Mai bine zis a ajuns el însuși rai dumneiesc și casă a Treimii neîmpărțite, având în mijlocul inimii sale sădît pomul vieții, adică pe Dumnezeu însuși, încărcat de rodurile nemuritoare ale Duhului Dumneiesc și Sfint. Acesta nu s-a vătămat de pomul cunoștinței binelui și răului, adică de simțirea sa proprie, deosebind după cuviință binele de rău, făcîndu-se organ al singurei și întregii lucrări a Sfîntului și Dumnezeiescului Duh.

59. Iată ce știm că este Împărația cerurilor și credem că este Împărația lui Dumnezeu. E ceea ce ne-a învățat Domnul și Dumnezeul nostru Iisus Hristos fie cînd a zis: „Împărația cerurilor este înlăuntrul vostru” (Luca XVII, 21), fie cînd ne-a îndemnat să ne rugăm Tatălui: „Vie împărația Ta, facă-se voia Ta, precum în cer, așa și pre pămînt” (Matei VI, 10; Luca XI, 2). Fie ca să ne învrednicim și noi de ea încă de aici, dar și acolo, cum ne-a învățat cuvîntul acesta, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia se cuvine împreună cu Tatăl și cu Sfîntul și de viață Făcătorul Duh, slava și stăpînirea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

SFÎRSIT SI LUI DUMNEZEU LAUDĂ!

CUPRINS

8. Dacă nu se vor naște toți cei mai înainte rînduți din neam în neam pînă la ziua de apoi și nu vor ajunge la plinire, nici lumea de sus nu se va plini	125
9. La cuvintele Evangheliei: „Asemănătu-s-a Împărăția cerurilor“ (Matei xxii, 1–14); și care este nunta de taină a lui Dumnezeu	127
10. Toți sfinții zămislec în ei pe Cuvîntul lui Dumnezeu în chip apropiat cu Născătoarea de Dumnezeu și îl nasc pe El, și El se naște în ei, și ei se nasc în El. În ce fel sînt fii și frați, și mame ale Lui	129
11. La cuvîntul Evangheliei: „Și a trimis pe slujitorii să să cheme pe cei invitați la nuntă și nu au voit să vină“ (Matei xxii, 3–14)	134
12. Nu trebuie ca cineva din cei nedeprinși să cerceteze tainele ascunse ale Împărăției cerurilor înainte de lucrarea poruncilor și de înaintarea în virtuți, și de desăvîrșire; și că la a doua venire a Domnului toți sfinții se vor cunoaște unii pe alții	136
Credință și fapte	136
Închipuirile deșarte ale celor nedesăvîrșiti	140
Cunoștința întreolaltă a sfinților	143
Pilda celui închis	145
Îndemn	149
A cincea cuvîntare morală	150
Realitatea întrupării	151
Prezența Duhului	153
Condiția vederii lui Dumnezeu	154
Învățătura și pilda Sfîntului Apostol Pavel	154
Cunoștința prorocilor și a apostolilor	156
Întîietatea vederii	157
Înțeles și infățișare	161
Prezența Duhului	162
Îndemn	164

CUVIOSUL NICHITA STITHATUL

Viața și scrierile cuviosului Nichita Stithatul	169
Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire și despre cunoștință	175
Suta întii a capetelor despre făptuire ale preacuviosului	175

Suta a doua a capetelor naturale: despre curățirea minții, ale aceluiăși	211
Suta a treia a capetelor despre cunoștință, despre iubire și despre desăvîrșirea vieții, ale aceluiăși	250
Vederea duhovnicească a raiului	294
I. În cîte feluri ni se arată raiul sensibil după o tilcuire evlavioasă?	297
II. În cîte feluri se poate tilcui în cuvinte de ale înțelegerii duhovnicești raiul cunoscut de minte (inteligibil) și care sunt plantele din el?	301
III. Care sunt rodurile celor două feluri de pomi ai raiului cunoscut cu mintea (inteligibil)?	302
IV. Trecerea de la această explicare la o alta	305
V. Alt înțeles mai înalt al poruncii lui Dumnezeu către Adam	306
VI. Alt înțeles preaînțeplet și înalt al raiului cunoscut cu mintea. Care e poarta prin care se intră în el și care cea prin care se ieșe? Și care sunt pomii dumnezeiești din el?	307
VII. Care este lucrarea și păzirea raiului cunoscut cu mintea și ce bunătăți aduce împărtășirea de rodurile lui celor ce lucrează în el în diferite feluri?	309
VIII. În ce înțeles a amintit cuvîntul de două porți, și nu de mai multe în acest rai; de două porți învîrtindu-se ca niște heruvimi, și care e lucrarea deosebită a fiecareia din ele?	316

Rector: Sf. Sava
Copreședtor: Irineu Năstase
Mai multe: Corneliu Căluță
DTP: Andreia Dobrescu, Carmen Petruș-Co

Timpul în Zilele Primi,
pentru reprezentanții căilor de credință românești,
a Colcom, www.colcom.ro

© HUMANITAS, 2009

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:
Părere și cunoaștere din scrierile Sfântului Simeon, în
care arată cum se poate omni cu Duhul, lucru și deosebit
în precizarea spiritualității isihaste în Sfântul Munte. Acela recomandăse
monahilor: „Citește mai ales scrierile despre liniște și singurătate ale lui
Scăraru, ale Sfântului Isaac, ale Sfântului Maxim, cele ale Noului Teolog,

ale ucenicului său, Stithatul, ale lui Isihie, ale lui Filotei Sinaitul și cele
care sunt în același duh. Pe celelalte lasă-le deoparte deocamdată nu pen-
tru că trebuie respinse, ci pentru că nu sunt folositoare acestui scop și abat
duhul de la rugăciune.”³

Sfântul Simeon a fost unul dintre cei mai iubiți autori în spiritualitatea
și teologia rusă, iar monahismul românesc a avut opera lui la îndemnă

în numeroase manuscrise, care datează în traduceri de la sfîrșitul secolului
al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea. Un număr apreciabil

de astfel de manuscrise se găsesc în Biblioteca Academiei Române și în
diferite mănăstiri din Moldova.

Un manuscris cuprinzînd opera Sfântului Simeon, în două volume și
datat 1804, se află în Biblioteca Sfântului Sinod din București, sub cota

Copreședtor: Irineu Năstase
Mai multe: Corneliu Căluță
DTP: Andreia Dobrescu, Carmen Petruș-Co

Editor: Irineu Năstase
Copreședtor: Irineu Năstase
Mai multe: Corneliu Căluță
DTP: Andreia Dobrescu, Carmen Petruș-Co

VIATA, OPERA ȘI ÎNVĂȚATURA SFÂNTULUI SIMEON NOUL TEOLOG

Sfântul Simeon Noul Teolog a avut și are o mare influență asupra spiritualității ortodoxe și mai ales asupra monahismului. Cînd J. Hausherr publica, în 1928, pentru prima dată, în text original, *Viața Sfântului Simeon Noul Teolog* scrisă de ucenicul lui, Nichita Stithatul¹, un vizitator al Muntelui Athos spunea că nu există acolo autor mai citit ca acest sfînt și că monahii îl copiază tot așa de mult ca și în trecut.² Scrierile lui se bucuraseră de prețuirea lui Grigorie Sinaitul, care a avut o mare însemnatate în precizarea spiritualității isihaste în Sfântul Munte. Acela recomandăse monahilor: „Citește mai ales scrierile despre liniște și singurătate ale lui Scăraru, ale Sfântului Isaac, ale Sfântului Maxim, cele ale Noului Teolog, ale ucenicului său, Stithatul, ale lui Isihie, ale lui Filotei Sinaitul și cele care sunt în același duh. Pe celelalte lasă-le deoparte deocamdată nu pen-
tru că trebuie respinse, ci pentru că nu sunt folositoare acestui scop și abat
duhul de la rugăciune.”³

Sfântul Simeon a fost unul dintre cei mai iubiți autori în spiritualitatea și teologia rusă, iar monahismul românesc a avut opera lui la îndemnă în numeroase manuscrise, care datează în traduceri de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea. Un număr apreciabil de astfel de manuscrise se găsesc în Biblioteca Academiei Române și în diferite mănăstiri din Moldova.

Un manuscris cuprinzînd opera Sfântului Simeon, în două volume și

datat 1804, se află în Biblioteca Sfântului Sinod din București, sub cota

¹⁾ *Vie de Siméon le Nouveau Théologien* (949–1022), par Nicétas Stethatos, în „Orientalia Christiana Periodica“, vol. XII, nr. 45, 1928, pp. 1–239. ²⁾ *Op. cit.*, Introducere, p. XI. ³⁾ P. G., CL, 1324D.

nr. 11. El a aparținut Mănăstirii Căldărușani, de unde a trecut în biblioteca Internatului teologic din București sub cota 28, apoi în biblioteca Institutului Teologic din București sub nr. 2251–2252. Opera Sfântului Simeon din acest manuscris⁴ cuprinde 104 Cuvinte. Traducerea este făcută la 1802 de Isaac Dascălul, ucenic al lui Paisie Velicikovski; cuprinsul lui coincide cu manuscrisul din biblioteca Mănăstirii Neamț, care cuprinde opera Sfântului Simeon, în trei volume, sub nr. 60, 59 și 57.⁵ Traducerea pare să fie făcută, în parte, după ediția în neogreacă a operei Sfântului Simeon, tipărită în 1790, la Veneția, de Dionisie Zagoraios, dar nu numai după ea. Căci nu are *Imnele*, cuprinse în ediția lui Zagoraios ca partea a doua; apoi, ordinea *Cuvintelor* e alta decât în Zagoraios; în sfîrșit, în ediția lui Zagoraios sunt numai 92 de *Cuvinte*, afară de *Imne*. Dar manuscrisul de la Biblioteca Sfântului Sinod are, ca și în ediția Zagoraios, la începutul lui aprecierile Sfântului Grigorie Palama, ale patriarhului Filoftei al Constantinopolului și ale mitropolitului Meletie al Atenei despre Sfântul Simeon, apoi *Viața Sfântului Simeon Noul Teolog*, alcătuită de Nichita Stithatul, și un *Cuvînt introductiv* despre opera Sfântului Simeon, tot al lui Nichita Stithatul. O altă deosebire este faptul că în ediția Zagoraios lipsește *Cuvîntul despre cele trei chipuri ale luării-aminte și ale rugăciunii*, pe care-l cuprinde manuscrisul românesc (cum este *Cuvîntul 101*). Apoi, în ediția Zagoraios, după cele 92 de *Cuvinte* sunt adăugate 181 de *Capete practice și teologice* ale Sfântului Simeon Noul Teolog și după ele 40 de *Capete* ale lui Simeon Evlaviosul, pe cind în manuscrisul românesc după cele 104 *Cuvinte* urmează tot 181 de *Capete lucrătoare și de Dumnezeu trăitoare* și 40 de *Capete ale lui Simeon Evlaviosul*, dar se mai adaugă un număr de 38 de „alte *Capete* care în cărțile după care s-au tălmăcît *Cuvințele* și *Capetele* Sfântului Simeon nu s-au aflat, care s-au tălmăcît din cea slovenească“.

Deci se pare că traducerea din acest manuscris românesc a fost făcută după mai multe manuscrise. Dacă traducerea nu s-a făcut după ediția Zagoraios sau nu s-a folosit și ea – ceea ce pare probabil –, s-a făcut în-

⁴⁾ Este descris de Pr. D. Fecriu, în *Catalogul manuscriselor din Biblioteca Patriarhiei Române*, în „*Studii teologice*“, XII (1960), nr. 1–2, pp. 93–122. ⁵⁾ Idem, *Manuscrisele din Biblioteca Mănăstirii Neamț*, manuscris.

inte de apariția ediției Zagoraios. O chestiune de studiat ar fi dacă toate manuscrisele românești se reduc la aceeași traducere. Dar aceste probleme depășesc preocuparea noastră actuală; ele au o importanță pentru istoria traducerilor patristice în românește și pentru istoria limbii române.

Viața Sfântului Simeon Noul Teolog scrisă de Nichita Stithatul a fost tipărită în românește și în *Viețile Sfinților*, ediția din 1835, în volumul de pe luna octombrie, pp. 258–284, sub titlul *Viața și petrecerea celui între sfinți părintelui nostru Simeon Noului Bogoslov, care s-a scris de preacuviosul Nichita Stitat, ucenic*.⁶

Sfântul Simeon s-a născut în 949 la Galata, în Paflagonia, dintr-o familie de mică nobilă provincială. Încă din copilărie a venit la Constantinopol, la un unchi, slujbaș la curtea împăratăescă, lîngă care a dobîndit o anumită învățătură.

După moartea unchiului său, în 963, Simeon încearcă, cu toate că era încă foarte tânăr, să intre la Mănăstirea Studion, unde are o primă întîlnire cu Simeon Evlaviosul, care devine părintele lui duhovnicesc. De fapt, deși Simeon continuă să trăiască în lume pînă la 977, va rămîne toată viața sub influența lui Simeon Evlaviosul. În 976, Simeon revine în patria sa, unde și reglementează chestiunile familiale, pentru a intra, un an mai tîrziu, în Mănăstirea Studion. Egumenul Petru îl încredințează lui Simeon Evlaviosul. Dar după încă un an părintele său duhovnicesc îl conduce la Mănăstirea „Sfântul Mamas“, unde îl recomandă egumenului de acolo, Antonie; acesta îl hirotonește preot în 980. Puțin după aceea, Antonie moare și Simeon e instalat în fruntea mănăstirii prin decretul patriarhului Nicolae Hrisoverghi.

Acum începe pentru Simeon o perioadă de viață duhovnicească intensă, închinată rugăciunii și desăvîrșirii lăuntrice, dar și o activitate accentuată de ordin administrativ. El reface zidurile pe jumătate ruinate ale mănăstirii, dar și disciplina între monahi. Poate că din cauza acestei energice activități a trebuit să facă față revoltei a vreo treizeci de călugări, pe care patriarchul Sinesie (996–998) îi trimite în exil.

La 1005, Simeon, dornic de o viață închinată și mai intens preocupărilor duhovnicești netulburate, cu învoiearea patriarhului Serghie, se retrage

⁶⁾ J. Hausherr, *ibidem*, p. V, nota 2.

de la egumenat. Paralel cu aceasta, el intensifică cultul părintelui său duhovnicesc, început de la 987, după moartea lui. Îi compune diferite imne și îi închină o zi de sărbătoare în fiecare an. Aceasta l-a adus în conflict cu Ștefan, fost mitropolit de Nicomidia, care îl pîrî la patriarh. Adus în fața Sinodului, Simeon fu condamnat la exil în 1009.

S-a pus întrebarea: de ce Simeon a fost condamnat pentru acest cult al părintelui său duhovnicesc numai după șaisprezece ani de practicare a lui? Se poate deduce de aici că pizma lui Ștefan al Nicomidiei a avut de fapt un rol în această condamnare, cum afirmă Nichita Stithatul, uceniciul lui Simeon.

Debarcat la Chrysopolis (Scutari), pe malul răsăritean al Bosforului, Simeon se retrage într-un loc numit Palukiton, unde se înălța un locaș de rugăciune închinat Sfintei Marina. Reabilitat mai tîrziu de către patriarh, Sfîntul Simeon rămase totuși la Sfânta Marina, unde se formase un mic grup de monahi în jurul lui. El muri în această mică mînăstire la 12 martie 1022.⁷

Operele Sfîntului Simeon se împart în patru categorii:

1. *Cateheze*, în număr de 34. Din ele s-au format un număr de Cuvîntări (ed. Pontanus; p. G. 120) și de Cuvîntări alfabetice (codicele Monac. 177).⁸
2. *Cuvîntări teologice*, în număr de 3, și *etice*, în număr de 15.⁹
3. *Capete*.¹⁰
4. *Imne*.¹¹

Data alcăturirii acestor scrieri e greu de precizat. Catehezele au fost compuse și ținute în timpul petrecerii Sfîntului Simeon la Mînăstirea Studion, după obiceiul acestei mînăstiri. Tot acolo a scris imne, lucrări

⁷⁾ J. Darrouzès A. A., *Syméon le Nouveau Théologien, Chapitres théologiques, gnostiques et pratiques*, în „Sources chrétiennes”, nr. 51, Introducere, pp. 7–9. ⁸⁾ Editate de B. Krivochéin (traducere franceză de J. Paramelle S.I.), tom. I–III, în „Sources de chrétiennes”, nr. 96, 104, 113. ⁹⁾ Editate în text original și traduse în franceză de J. Darrouzès A. A., în „Sources chrétiennes”, tom. I (Cuvîntări teologice, I–III; Cuvîntări etice, I–III) și tom. II (Cuvîntări etice, IV–XV), nr. 122, 129. ¹⁰⁾ În număr de 225; editate și traduse în franceză de J. Darrouzès A.A., în „Sources chrétiennes”, nr. 51. ¹¹⁾ Editate de J. Koder și traduse în franceză de J. Paramelle și L. Neyrant, în „Sources chrétiennes”, tom. I–III, nr. 156, 174, 196.

exegetice și scrisori, care nu s-au păstrat. După demisia din postul de egumen, a alcătuit capetele despre virtuți și despre patimile opuse lor. În timpul certei cu Ștefan al Nicomidiei, a alcătuit mai ales bucațile oratorice. Din timpul retragerii sale, Nichita menționează numai compunerea de imne.¹²

S-a spus că învățatura Sfîntului Simeon se încadrează cu greu în tradiția părinților anteriori, că ea e mai mult mărturia unei experiențe personale. În esență însă, învățatura lui se reduce la învățatura părinților anteriori. Avem la el aceeași învățătură despre curățirea de patimi, despre dobândirea virtuților și a nepătimirii, ca prima treaptă a urcușului duhovnicesc, aceeași învățătură despre contemplarea nepătimășă a rațiunilor dumnezeiești ale lucrurilor prin care omul revine la starea naturii lui, învățătură precizată mai ales de Sfîntul Maxim Mărturisitorul și considerată ca treapta a doua a urcușului duhovnicesc; în sfîrșit, aceeași învățătură despre unirea cu Dumnezeu sau cu Hristos prin Duhul Sfînt, care e, în toată tradiția duhovnicească patristică, treapta a treia și ultima a urcușului duhovnicesc.¹³

Ceea ce formează o notă mai aparte în preocuparea Sfîntului Simeon este accentul deosebit de puternic pus pe simțire, pe conștiință, pe lumină și pe iubire. Toate acestea stau într-o legătură între ele, dar și cu întreaga învățătură a părinților despre curățirea de patimi sau despre virtuțile care culminează în nepătimire și în iubirea de Dumnezeu și în „vederea“ Lui.

Este firesc ca unui protestant, cum a fost Karl Holl¹⁴, să i se fi părut învățatura Sfîntului Simeon despre o viață atât de duhovnicească, cum a fost cea trăită de el, cam stranie. Doctrina protestantă despre ruinarea totală și iremediabilă a naturii omenești prin păcat nu poate socoti posibile o purificare, o sfîntire a credinciosului și o vedere a lui Dumnezeu. Este firesc, de asemenea, ca teologii catolici să fi găsit unele puncte din învățătură Sfîntului Simeon anevoie de încadrat în ortodoxie. Căci ei pornesc în înțelegerea lor despre ortodoxie de la doctrina catolică, după

¹²⁾ J. Darrouzès A. A., Introducere la *Chapitres théologiques*, p. 10. ¹³⁾ Idem, *Syméon le Nouveau Théologien, Traité théologiques et éthiques*, în „Sources chrétiennes”, tom. I, nr. 122, 1966, Introducere, p. 23. ¹⁴⁾ Enthusiasmus und Bussgewalt beim griechischen Mönchtum. Eine Studie zu Symeon dem Neuen Theologen, Leipzig, 1898, p. 30.

care Dumnezeu e cunoscut prin rațiunea care face deducții logice despre Dumnezeu de la distanță, dar nu printr-un contact al sufletului purificat cu Dumnezeu. Doctrina catolică despre eliberarea de păcate prin simpla absoluție juridică, acordată de preot în baza recunoașterii lor de către penitent, doctrină bazată pe modul general juridic prin care Hristos ne-a obținut mîntuirea, nu poate considera intrarea într-un contact nemijlocit al sufletului cu Dumnezeu decât ca o grație specială, acordată anumitor persoane, grație care nu e necesară pentru mîntuire.¹⁵

Mulți au criticat afirmația Sfîntului Simeon că orice creștin care vrea să se mîntuiască trebuie să ajungă la sfîntirea sau la conștiința harului prezent în el de la Botez. Teologii catolici, deși au devenit în timpul din urmă mai înțelegători față de această afirmație, socotind-o încadrată în linia unui curent de spiritualitate sentimentală, reprezentat de Diadoh, Marcu Ascetul, Macarie¹⁶, manifestă totuși, cel puțin unul dintre ei, anumite rezerve în ce privește valabilitatea acesteia pentru toți creștinii.

Dar, dacă avem în vedere că, după Sfîntul Simeon, „simtirea“ sau „vederea“ (contemplarea) lui Dumnezeu se ivește în om pe măsura curățirii sale de păcate, care creștin nu e dator să se nevoiască pentru împuținarea păcatelor sale, ca o condiție pentru mîntuire? În orice caz, aceasta este o învățătură proprie ortodoxiei, spre deosebire de protestantism, care consideră că omul se mîntuiște prin simpla credință, fără nici un efort de ieșire din starea de păcat, și spre deosebire, în oarecare măsură, chiar de catolicism, în care efortul de purificare e destul de puțin prețuit.

În orice caz, Sfîntul Simeon nu cere o „simtire“, o „vedere“ maximă și egală de la toți creștinii. El face o deosebire între „simtirea“ sau „vederea“ lui Dumnezeu de aici și din viața viitoare și are o înțelegere pentru gradele mai reduse de „simtire“ sau de „vedere“ a lui Dumnezeu ale mulțor credincioși. În *Cuvîntul V moral*, foarte important din acest punct de vedere, el spune: „Acum mărturisim și spunem că luăm arvuna măsurată a tuturor bunătăților, iar totul nădăjduim să luăm după moarte.“

În general, învățătura Sfîntului Simeon despre „simtirea“ sau „vederea“ lui Dumnezeu încă în timpul vieții de aici se bazează pe distincția

¹⁵⁾ J. Darrouzès A. A., *Chapitres théologiques*, p. 35. ¹⁶⁾ J. Hausherr, *Les Grands courants de la spiritualité orientale*, în „Orientalia Christiana Periodica“, I (1935), p. 126.

ce o face el între raționamentul asupra lui Dumnezeu și legătura nemijlocită pe care o are cu puterea lui Dumnezeu sufletul care înaintează în virtuți și a ajuns la anumite grade ale iubirii. Căci chiar în acestea este lucrătoare puterea lui Dumnezeu din auz. De aceea nu reprezintă adevărată cunoaștere. Adevărata cunoaștere e din „vedere“. Prin „vedere“, cel ce cunoaște sesizează o lumină care iradiază din cel cunoscut, o lumină materială, dacă e un obiect sensibil, o lumină spirituală, dacă e un focar spiritual. Dar lumina aceasta e în același timp un sens, pentru că reprezintă o anumită particularitate a celui cunoscut. „Iar cînd auzi despre lumină, să nu socotești că ea e numai cunoștință fără lumină.“ Altceva e să cunoști un om din auzite și altceva e să-l cunoști din vedere. Aceasta e o cunoaștere în lumina lui. Tot așa, altceva e să cunoști pe Dumnezeu din auzite și altceva e să-l cunoști prin „lucrarea și puterea Preafăntului Său Duh sau a luminii“ (*Cuvîntul V moral*).

Oricine năzuiește să-și împuțineze păcatele, să sporească în virtuți cunoaște în sine puterea lui Dumnezeu, care-l ajută în acest efort, deci „simte“ pe Dumnezeu sau „îl vede“. Și tot cel ce vrea să se mîntuiască trebuie să se nevoiască pentru împuținarea păcatelor sale, pentru slăbirea obișnuințelor sale de a păcătui, pentru deprinderea sa de a face binele și de a-l imprima în ființa sa. E prea mult să se ceară aceasta credincioșilor? Nicidcum.

Caracteristic pentru valoarea netrecătoare ce o acordă Sfîntul Simeon persoanei este accentul pus de el pe conștiința de sine, care rămîne în sfinți, în viața viitoare, ba chiar se clarifică la culme; și odată cu ea, conștiința despre ceilalți sau cunoașterea lor. Dacă conștiința aceasta se estompează în extazul trecător din cursul vieții pămîntești sau în starea dominată de patimi, ea se ascute la maximum în viața veșnică (*Cuvîntul I moral*). Numai în relație cu alte conștiințe și în ultimă instanță cu conștiința divină, care ne iubește și ne cere iubirea la maximum, se adîncește și conștiința proprie a credinciosului. Conștiința personală și comununa între persoane se promovează reciproc. Aceasta înseamnă că numai în lumina ce iradiază din alții și, în ultimă analiză, din Dumnezeu se adîncește conștiința proprie a fiecăruia.

Despărțirea Bisericii din Apus de cea din Răsărit a fost efectul unei despărțiri a spiritului juridico-rațional dezvoltat în Occident de creștinismul